

Nytt från

nr 3 2021

UPPSALA- ROSLAGS- *kretsen*

**Kallelse till
kretsens årsmöte**

Programkvällar

Nya Sextimmars

**SXK-aren genom
tiderna**



Svenska Kryssarklubben

Kollar du din båt i vinter?



Svenska
Kryssarklubben

Kontrollera med jämna mellanrum under vintern så att din båt står bra. Om marken sätter sig kan det innebära att det blir hårt tryck på vissa av stöttorna eller i värsta fall att båten välter. Detta är särskilt noga när tjälen släpper.

Bind aldrig fast presenningen i bockarna eller stöttorna då det kan innebära att de dras omkull vid kraftig vind.

Skotta av snön från båten när det behövs. Tyngden från snön kan göra att presenningen eller täckställningen går sönder vilket kan medföra skador på båten.

Vill du veta mer? I vår 52-sidiga Båtgärguide delar vi med oss av våra bästa tips och råd om det mesta som rör båtlivet.



Rikta mobilens kamera mot QR-koden för att ladda ner Svenska Sjös Båtgärguide!



Undvik tråkiga överraskningar!
Svenska Sjös Båtgärguide ger dig värdefulla tips och råd.



Kundservice: 010-490 49 00
www.svenskasjo.se



Svenska Sjö är stolta över att vara ägda av riktigt båtfolk, tillsammans utvecklar vi det svenska båtlivet.



Svenska Sjö

Vi delar Båtlivet med dig

Vid rodret

Ankring

Jag knuffade lite försiktigt.

”Jag tror du bör vakna. Det verkar som om vi draggar.”

”Nä. Nä, det gör vi säkert inte. Inte alls.” En sömndrucken röst svarar.

”Jo, dessvärre är det så. Vi är nästan inne i vassen nu. Hjälper du till?”

Vi hade med berätt mod ankrat kvällen innan i en stilla vik med fin utsikt mot solnedgången över Granfjärden i Mälaren. SMHI hade talat om för oss att vinden tänkte vända till västlig under tidig morgon, men bara fyra, fem meter per sekund. Det fanns en alternativ vik på andra sidan farleden, men vi valde solnedgången och tänkte att vågorna klarar vi nog. Det var ju bra lerbotten. Den trygga viken låg mörk i kvällningen.

Nu låg vinden på in i viken. Jag hade lämnat plottern påslagen under natten. Spåret borde var ett cirkelsegment, rätt tjockt ritat av många svängar. Men så var det inte, när jag stack upp huvudet för att kontrollera. Det syntes ett tydligt zick-zack-mönster. För varje sväng flyttades vi några meter. De första vasstråna var bredvid oss. Lodet visade två komma två meter. Klockan var fyra och det var dags att flytta på sig.

Att ta sig ut var enkelt, en av oss körde båten sakta framåt, den andra tog upp ankaret. Att det var god hållbotten syntes tydligt på fördäck, mycket lera fick vi med oss. Väl ute i farleden satte vi segel, det hade ju som sagt börjat blåsa.

”Jag tror jag lägger mig igen”. ”Gör så”, sa jag. Jag bryggde en kopp te och bredde några marmeladsmörgåsar. Solen gick upp framför oss. Vinden höll i sig, tvärs över Prästfjärden. Det blev en mycket vacker morgon.

Efter någon timme tröttnade vinden, och jag med den. För motor smög jag mig in bakom en udde, ankrade och kröp ner för någon timmes sömn.

Till frukosten funderade vi på vad som hade hänt. Det var ju inte några stora vågor, precis. Men ändå lyckades varje våg dra upp ankaret lite grand ur leran, och få det att flytta sig lite. Ankaret är bra, ett delta-ankare på 15 kg, det borde räcka till mer än detta.



Foto Maria Kronander.

forts. →



Castara, segrare i Singösexan våren 2021, på väg mot trygg ankarplats.

Foto Andreas Rönnberg.

”Nästa gång vi väntar oss lite vågor provar vi med längre kätting.” Jag funderade högt. ”Nu lyftes ankaret nog för mycket vid varje liten våg.”

”Eller kanske vi borde dämpa rycken bättre.” Vi brukar lägga ut en lina som avlastare, men den borde kanske vara längre, mer töjbar eller med en gummidämpare?

Det finns mycket fint med segling, men jag tror att det här är något av det bästa. Det finns alltid något mer att lära sig, något nytt att förstå eller någon ny insikt. Något nytt att uppleva, något nytt att se. Det tar aldrig slut.

Lennart Beckman

Medborgarskolans sjölivskurser

Kryssarklubben har avtal med Medborgarskolan Uppsala att våra medlemmar får 200 kronor i rabatt på ordinarie sjölivskurser i Uppsala (ej SRC).

Bästa sättet är att boka direkt med verksamhetsansvarig, Therese Thell, 010-1575 206, eller therese.thell@medborgarskolan.se. Ange att du är medlem i Kryssarklubbens Uppsala-Roslagskrets. Medborgarskolans kursutbud hittar du på www.medborgarskolan.se



Kallelse till årsmöte 2021

Medlemmarna i Svenska Kryssarklubbens Uppsala-Roslagskrets kallas härmed till kretsens ordinarie årsmöte måndagen den 8 november 2021 kl 19.00 i Uppsala Segelsällskaps klubbhus, Skarholmsvägen 2, Uppsala. (Buss 11, Lyssnavägen.)

Årsmöteshandlingar finns på kretsens hemsida senast 2021-10-28 och kommer även att finnas i möteslokalen.

Förslag till dagordning:

- 1 Val av ordförande att leda mötets förhandlingar.
- 2 Val av sekreterare för mötet.
- 3 Val av två justerare att jämte ordföranden justera årsmötesprotokollet.
- 4 Fråga om mötets stadgeenliga utlysande.
- 5 Fastställande av dagordningen.
- 6 Föredragning av styrelsens verksamhetsberättelse samt resultat- och balansräkning.
- 7 Revisorernas berättelse.
- 8 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- 9 Styrelsens förslag till verksamhetsplan.
- 10 Fastställande av kretsavgiften.
- 11 Styrelsens förslag till budget.
- 12 Val av ledamöter och suppleanter i styrelsen.
- 13 Val av revisorer/revisorssuppleant.
- 14 Val av kretsens representant i Kryssarklubbens Rådslag.
- 15 Val av ledamöter i valberedningen.
- 16 Information.
- 17 Inkomna ärenden enligt 7 § i stadgarna. (Ärende ska ha inkommit till styrelsen senast den 8 oktober 2021.)
- 18 Avslutning av årsmötesförhandlingarna.

Efter årsmötet bjuder kretsen alla årsmötesdeltagare på kaffe och smörgås, följt av en genomgång av erfarenheter av litiumbatterier (se s 5).

Välkomna!

Valberedningen

Uppsala-Roslagskretsens valberedning arbetar nu för fullt med att hitta kandidater till kretsens styrelse m m inför årsmötet. Valberedningens sammankallande är *Hans Norman* och han nås via e-post till hans.norman@hist.uu.se eller tel 018-425785.



Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna till S XK Uppsala-Roslagskretsen, kretsen som vill samla Kryssarklubbare i de nordliga delarna av Mälaren och Roslagen.

Vi hoppas våra nya medlemmar ska finna nytta och nöje i sitt medlemskap och samtidigt finna gemenskap med andra båtvänner. Är du ny medlem, men ditt namn ännu inte har hunnit föras in i listan, är du ändå lika välkommen!

Helena Boëthius	Söderköping	Tina Jobs	Uppsala
Anita Brodd	Uppsala	Lukas Krapsevicius	Kaunas, Litauen
Gunnar Brodd	Uppsala	William Laurent	Värmdö
Simon Brodd	Uppsala	Lars Lindberg	Stockholm
Anders Eklind	Knivsta	Mikael Lindberg	Skutskär
Andrea Forsberg	Valbo	Caroline Lindh	Uppsala
Larry Forsberg	Valbo	Johan Lindh	Uppsala
Sebastian Forsberg	Valbo	Gösta Lissheim	Söderköping
Anna Gerdtmark	Vätö	Kristoffer Löfblad	Solna
Tobias Gerdtmark	Vätö	Johan Malmqvist	Bälinge
Lars Gullander	Grisslehamn	Erik Mellgren	Uppsala
Susanne Haga	Valbo	Mats Norin	Norrhälje
Mikael Holmström	Stockholm	Andreas Nyberg	Stockholm
Daniel Jansson	Tierp	Joakim Nyman	Sollentuna
Torunn Jansson	Norrhälje		

Albin Persson	Skutskär	Martin Töllborn	Norrtälje
Johanna Persson	Skutskär	Ylva Töllborn	Norrtälje
Peter Persson	Skutskär	Helena von Euler	Stockholm
Ruta Plakane	Uppsala	Mikael von Euler	Stockholm
Magnus Risberg	Täby	Tobias Wallenberg	Uppsala
Jörgen Rosenberg	Knivsta	Christer Wallsten	Uppsala
Magnus Rosendahl	Sollentuna	Karin Westlin Sand	Solna
Anders Skalin	Furusund	Mats Wickman	Bålsta
Eva Skalin	Furusund	Sara Wickman	Bålsta
Ragnar Söderberg	Djursholm	Sue Wincent-Dodd	Uppsala
Anders Södergren	Morgongåva	Joakim Åström	Knivsta
Torsten Tomaszewski	Wester- holz, Tyskland	Linus Åström	Knivsta
Eskil Töllborn	Norrtälje	Nilla Åström	Knivsta
Frida Töllborn	Norrtälje	Caroline Östblom	Hedesunda

T v: Två nya kryssarklubbsbojar under utläggning i norra Roslagen.
T h: Mycket fixande innan bojen kan läggas ut.
Foto Jan Elfstedt.





Efter 38 år kunde vraket efter *Nedjan* lokaliseras. Foto Joakim Andersson.

Framför stäven

Nedanstående planerade programpunkter är preliminära och kan ändras beroende på myndigheternas rekommendationer och föreskrifter. De medlemmar som anmält sin mejladress till SXX Uppsala-Roslagskretsen via jan.simonson@sxx.se kommer att få information i god tid innan respektive arrangemang går av stapeln. Information kommer även att finnas på kretsens hemsida www.sxx.se/uppsala-roslagskretsen

25 oktober *Nedjan*

Den 25 oktober, i USS klubbhus, som vanligt, inleds vår sedvanliga serie av klubbafnär. Då berättar Dick Lundberg den spännande historien om *Nedjans* förlisning. Den ägde rum den 9 januari 1954 då hon gick under med man och allt på väg från Norrsundets hamn. Vraket hittades först i juli 1996. En programkväll i samarbete med Svenska Fysällskapet.



8 november årsmöte + litium

Den 8 november är det dags för årets årsmöte för Svenska Kryssarklubbens Uppsala-Roslagskrets (se kallelse på s 3). Förutom sedvanliga möteshandlingar bjuder vi på "stämmofika" samt några medlemmars praktiska erfarenheter av litiumbatterier. Allt från inköp, installation till hur det fungerade under sommaren. Kan vara av intresse för den som går i batteritankar!



Niklas Krantz *Hafsorkestern* på oceanen, med mast. Foto Peter Carstens.

13 december Niklas Krantz

På Luciadagen, den 13 december, får vi möta en världsomseglare. Det är Niklas Krantz som kom hem efter sin seglats tidigare under hösten. Hans seglats blev omväxlande, inte minst beroende på Coronan som påverkade hans planer i stor omfattning. Niklas kommer säkert också att berätta om mastbrottet utanför Azorerna. Den som vill veta lite mer om hans seglats kan gå in på www.sittbrunnen.se

För höstens klubbaftnar gäller: Tid kl 19.00. Plats: USS klubbhus, Skarholmsvägen 2, Uppsala (buss 11, Lyssnavägen). Kretsen bjuder på fika i pausen.

Eventuella ändringar meddelas på kretsens hemsida www.sxk.se/upsala-roslagskretsen samt via mejl till kretsens medlemmar.

Vår- och Höstkvart i finväder

Söndagen den 13 juni seglades *Vårkvarten* på Ekoln och det var Davids dag! David Anstey har deltagit i många 6-timmars, både på vår och höst. I sin långsmala SK55 *Mia* har han seglat ensam kors och tvärs på Ekoln och ner i Gorran. I god vind, då han kan nyttja den långa vattenlinjelängden, blir det höga farter.

Det blåste idealiskt, kring 5 m/s främst från NV. De flesta startade utanför ESK:s hamn, men en båt valde att starta vid Wik, en ny möjlighet för året. Att jämföra båtar med hjälp av SRS-tal fungerar skapligt, små och lite större båtar blandas jämnt i resultatlistan.

Svenska Kryssarklubben och dess lokala representant, Uppsala-Roslagskretsen, har som mål att främja den lite längre båtfärden. Kvarten är ett tydligt exempel i den andan. Att segla långt under lång tid med många vägval kräver planering. Det är inte bara båtfart som bestämmer resultatet! Hänsyn måste tas till nuvarande och kommande vindar, vindvrid och lä. Att angöra målet efter 6 timmar, inte för tidigt, inte för sent, kräver god planering. Var passar det att ta fram lunchkorgen under färden? Under semestern kan det gälla att passa en broöppning eller komma fram till natthamnen i rimlig tid. Och båt och besättning måste förstås fungera, oavsett väder. Kvarten kan vara ett perfekt testfälle inför semestern!

Kretsens 6-timmarssegling *Höstkvarten* lockade bara 8 deltagare den 29 augusti, kanske på grund av väderprognosen. Normalt brukar vi vara omkring 15 båtar. I mitten av veckan spåddes mycket regn och rejält blåsigt, inget önskeväder precis. Många bestämde sig kanske redan då för att ägna söndagen till annat.

Men på söndagen såg det annorlunda ut. Visserligen fortfarande nordliga vindar kring 6 m/s med det dubbla i byarna, men inget regn alls. Det blev en perfekt söndag för segling!

Det har blivit allt svårare att komma högt i resultatlistan, vilket är bra. Det räcker inte med båtfart och en skicklig besättning. Man måste också planera sin segling noggrant. I SXX är en av hörnstenarna den lite längre färden. Då krävs planering, våra Kvartar uppfyller den målsättningen perfekt.

Som så många gånger förr vann Tony Karlsson med gästen Lasse Pettersson, två mycket meriterade seglare med stora framgångar även i kappseglingar på SM och regional nivå. Enligt egen utsago tycker de att deras båt, en Athena 34, passar perfekt för våra Kvartar. En allroundbåt, se bilden, som inte bara går fort på kryss och läns.

Tore Ericsson



Tony Karlsson och Lasse Pettersson
vann Höstsexan 2021 på Ekoln.
Foto Tore Ericsson.

Nya Singösexan

Efter flera år med minskat deltagande fick *Singösexan* en nystart i år, med utökad bana runt Singöfjärden och nya regler. Den största förändringen innebär att vi nu startar vid valfri punkt och går i mål vid densamma. På så sätt blir det nära till start oavsett hemmahamn, vilket har lockat flera nya deltagare.

Vårens segling den 19 juni bjöd på mest klart väder och vind omkring NO, 3–5 m/s. Den relativt svaga vinden var ändå stabil och gjorde det möjligt att segla ganska långa sträckor. Längst seglade den erfarna skepparen Ulf Lundahl.

Höstens segling gick i gråväder den 28 augusti, med tidvis lätt duggregn. Även denna dag vind omkring NO, men 6–8 m/s och byar på runt 10 m/s. Trots det mindre inbjudande vädret blev deltagandet bättre, och i den fina vinden blev de seglade sträckorna som väntat mycket långa. Längst seglade Lennart Bergbom, som dessutom deltog för första gången.

Framåt

Arrangemanget har fått många positiva omdömen och vi hoppas att ännu fler vill segla nästa år. Tävlingsformen är idealisk för att slipa på seglingskunskaper. Dessutom får man uppleva en fantastisk del av vår skärgård, med havsörnen ständigt närvarande. Med fler deltagare ser man också mer av varandra ute på den stora banan.

Andreas Rönnberg

Place-ring	Skeppare	Båttyp	Distans M	Korrigerad distans M
Vårkvarten 2021				
1	David Anstey	SK55	33,0	32,7
2	Kalle Svensson	IF	25,2	31,4
3	Janne Holmberg	Viggen	23,5	30,0
4	Gunnar Fröman	IF	24,1	29,7
5	Tore Ericsson	IF	24,0	29,6
6	Lennart Beckman	HR 342	27,1	29,1
7	Kjell Lindberg	Comfort 26	24,3	28,5
8	Svante Rumar	Sunwind 26	22,1	27,7
9	Hinrik Nyberg	Scanmar 33	24,3	26,6
10	Ola Pettersson	Comfort 30	18,6	21,7
11	Sue Vincent Dodd	Hydra	15,9	20,3
Höstkvarten 2021				
1	Tony Karlsson	Athena 34	36,1	35,1
2	Tore Ericsson	IF	28,2	34,59
3	Kalle Svensson	IF	28,0	34,28
4	David Anstey	SK55	32,9	32,1
5	Hinrik Nyberg	Scanmar 33	30,5	31,5
6	Svante Rumar	Sunwind 26	24,6	30,5
7	Ola Pettersson	Comfort 30	25,3	28,8
8	Sue Wincent-Dodd	Hydra	14,0	18,4
Singösexan vår 2021				
1	Ulf Lundahl	Scanner 392	32,02	31,61
2	Andreas Rönnerberg	Albin 78	24,75	29,89
3	Hanna Ericsson	Facil 31 0xo	21,19	23,34
4	Mikael Christiansson	Maxi 909	22,06	23,21
Singösexan höst 2021				
1	Lennart Bergbom	Express	34,88	39,64
2	Andreas Rönnerberg	Albin 78	32,36	39,08
3	Jan-Erik Bengtsson	Senorita Helmsman	33,68	38,49
4	Linda Stålborg	IF	28,60	35,31
5	Ninni Elstrand	Allegro 27	27,45	34,01
6	Mikael Christiansson	Maxi 909	26,40*	29,76

*brutit



Qvinna Ombord – SXX Uppsala-Roslagskretsen

För upplysningar och information, kontakta
Kristina Söderlind Rutberg
kristina_soderlind@yahoo.com
070-620 60 48

Qvinna Ombord – QO

QO är en grupp kvinnor som intresserar sig för båtar och livet på sjön inom Svenska Kryssarklubben. Ursprungligen startade QO-verksamheten för nästan 30 år sedan i SXX-Västsketskretsen och 1994 bildades en QO-nämnd på riksnivå med representanter från de olika kretsarna. Tanken är att nämnden ska bidra med stöd och inspiration till kretsarnas QO-arbete. Målet är att öka säkerheten och kunskapen om risker för alla, att hitta förebilder och att uppmuntra kvinnor att ta ansvar ombord.

För närvarande är 6 QO-kretsar aktiva: Sörmlandskretsen, S:t Annakretsen, Vänerkretsen, Västsketskretsen, Stockholmskretsen samt Väster Mälarkretsen.

Mer information finns på www.sxx.se. Det finns också en Facebook-grupp: SXX Qvinna Ombord. Det är en nationell grupp med information om vad som händer inom kvinnlig segling. QO finns också på Instagram och Twitter: #qvinnaombord. På riksnivå inom Kryssarklubben arbetar QO-nämnden för att stödja de kretsar som har QO-aktiviteter på gång, men ännu inte kommit igång, för att främja samverkan mellan QO i olika kretsar, öka antalet deltagare och se till att QO-verksamheten blir synlig på hemsidan och i nyhetsbrev liksom i ”På Kryss”.

Hör gärna av dig om du har önskemål och tips om QO-aktiviteter inom Uppsala-Roslagskretsen! Kretsen kommer att vara representerad på ett QO-nämndmöte på Malma Kvarn 23–24 oktober.

Kristina Söderlind Rutberg

SXK:aren genom tiderna

del II: 1933-1945; Goda och onda år

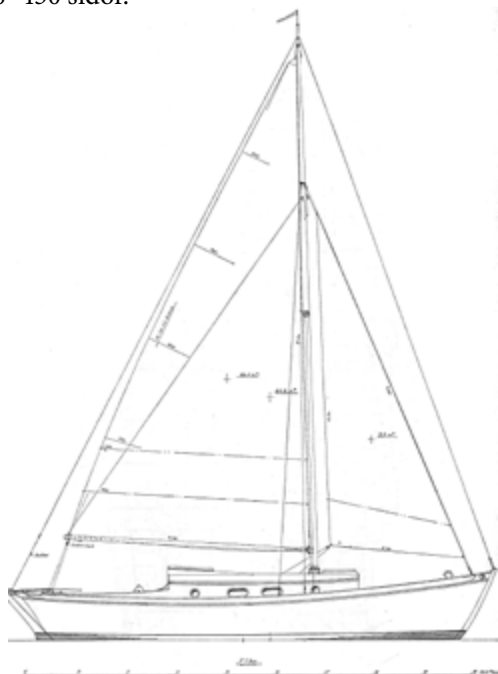


Kjell Pernestål läser vidare i Kryssarklubbens årsböcker.

Kryssarklubbens medlemmar fortsätter att skriva och berätta om sina färder, upplevelser och båtar. I varje årsbok fylls 200 till 250 sidor med berättelser och bilder. Lusten att skriva är stor och lockar även medlemmar i både Norge och Danmark att berätta om sina upplevelser. I årsböckernas bakre delar återfinns årsmötesprotokoll från riksföreningen och kretsarna, matrikel, båtregister med mera, och en årsbok innehåller typiskt 400–450 sidor.

Båtarna

Intresset för båtmaterialiet fortsätter, och SXK:s konstruktionstävling återkommer varje år med variationer i båtstorlek från 7 meter och uppåt. Det finns ett stort intresse för att vidareutveckla båt och rigg på olika sätt. Således förses segelbåtarna rutinmässigt med hjälpmotor och olika varianter av Bermudarigg där försegeltriangeln når 3/4 av masthöjden. Eftersom man har både akterstag och backstag finns det möjlighet att böja masten för kontroll av storsegelbuken. En annan tendens är att skroven börjar bli alltmer underskurna i förskeppet, det vill säga skrovformen blir konkav. På så sätt får båtarna mindre våt yta och genom det kortare lateralplanet blir de mer lättstyrda.



Segelritning till utlottningsbåten 1937.



Stenbecksbåten *Tesla* på läns.

Experiment

Det finns en påtaglig experimentlusta och Ljungströmsriggen, bestående av en fristående, ostadgad, roterbar mast med ett dubbelt storsegel, beskrivs med både entusiasm och tveksamhet. SXX:s utloppningsbåt för 1935 är också försedd med en sådan rigg.

Än mer experimentlusta återfinns i den så kallade Stenbecksbåten. Den har ett ovalt tvärsnitt i hela sin längd och saknar ett egentligt däck att gå på. När båten är i vattnet ser den ut som ett korvbröd. Båten har en Ljungströmsrigg som manövreras med linor och kedjor från en sittbrunn som ligger för om masten. Denna utformning ger stort utrymme under däck men knappast någon möjlighet att vistas på däck under segling.

Det pågår även en diskussion om mättningsreglers utformning och hur de påverkar båtarnas egenskaper och utformning. Det är främst Östersjöregeln som diskuteras och som man jämför med engelska RORC. Man utför rena tester mellan båtar med olika utformning och mätetal för att försöka avgöra på vilket sätt de skiljer sig åt. Ämnet återkommer i flera artiklar.

En annan nyhet är att 1939 års konstruktionstävling avser en motorbåt. Den ska vara 9 meter, ha en marschfart på 8 knop, ha stödsegel, bränsle för 24 timmar och ha 3 fullgoda kojor. Man får 6 bidrag till tävlingen, där sedan två förslag diskuteras och analyseras i detalj. Motorbåtar är i sig ingen nyhet – vi känner ju till Petterssonbåtarna som funnits under lång tid – men detta indikerar att med tiden så sker förändringar.

Sjökort

I varje årsbok finns en avdelning som heter Sjökortsnytt. Där finns meddelanden om nya sjökortsutgåvor och uppdateringar av befintliga sjökort, inte bara i Sverige utan också i Finland, Estland, Danmark och Norge. Dessa noteringar ger en fingervisning om var SXX:are brukar segla. Genom att följa nyheterna i Sjökortsnytt får man inblick i hur de svenska farvattnen blir allt bättre undersökta, hur det tillkommer nya fyrar och prickar och hur gamla kort ersätts med nya, där skärgårdskorten har skalan 1:50 000 mot tidigare 1:100 000.



Ända in på 1970-talet trycktes sjökorten från graverade kopparplåtar. (Sjökortsbilden är förminskad.)

I sjökortsnytt för år 1930 omtalas att det utkommit en "Förteckning över Nautiska Radiosignaler". Den omfattar radiopejlstationer, radiomistsignaler, vädermeddelanden och stormvarningar, tidssignaler samt att man kan få kostnadsfria läkarråd per radio. Förteckningen kostar 3 kr 50 öre. Det som kanske är viktigast är tidssignalen, eftersom man med dess hjälp kan korrigera de klockor som används vid longitudsbestämningar.



Färder

Reseberättelserna sträcker sig ut över haven. Som exempel avhandlas i årsboken 1936 två färder över Atlanten, Galapagosöarna, Ostgrönland, Åland, Nordtyskland och Ostpreussen, förutom färder i svenska vatten. I några av berättelserna framskymtar det som sedan ska visa sig i form av spänningar vid gränserna, men i de flesta fall är umgänget med tull och gränsvakter otvunget.

I en berättelse är man på väg över Skagerrak när man blir prejad av dansk gränsvakt. På fråga om det finns pass för de ombordvarande blir svaret att så inte är fallet men man har akvavit, varpå beskedet blir att passera.

Det sker också en förändring i hur färderna beskrivs, från att vara sakliga, näst intill knastertorra, till att bli mer lättsamma. I en seglingsbeskrivning utefter nordnorska kusten fällt omdömet att "denna kust verkar

N. Hansen af Marstal



ha tillkommit för att vara sjöfarare till förtret”. En kvinnlig författare beskriver hur hon har ”fått” en segling av sin man som födelsedagspresent, det vill säga det är hon som bestämmer vart färden ska gå. Av berättelsen framgår att hennes val av färdmål inte stämde med mannens tankar om saken.

Vidare ökar antalet bilder, och några artiklar består mest av bilder som visar var man varit. Bildernas kvalitet i trycket har också ökat högst markant.

Även konstnärer gör entré i årsböckerna, både genom att deras liv med båt skildras och genom att de bidrar med bilder och teckningar. Således beskrivs Anders Zorn och hans båt *Mejt* samt August Strindbergs liv i skärgården. En aktiv konstnär som återkommer flera gånger är Göran Brunius, som med sina teckningar skildrar livet i skärgården.

Grund och namn

”Jag har äran meddela att Ert flaggskepp *HMS Revenge* på väg genom Sandhamnsleden fick grundkänning. Lotsen ombord förklarade att här fanns inget känt grund.” Så inleds ett brev till den brittiske konteramiralen Robert Smart 1862. Detta grund, numera utmärkt av en fyr, är känt som just *Revengegrundet* och är alltså benämnt efter det upptäckande skeppet. I den fortsatta artikeln beskrivs sedan traditionen att döpa grund efter sina ”upptäckare”. Andra exempel är *Almagrundet*, döpt efter skutan *Alma*, *Bellonagrundet* efter den svenska fregatten *Bellona* och utanför Göteborg finns *Göteborgsgrundet*, döpt efter ostindiefararen *Göteborg* (som återuppstått i en modern form i dag). I en annan artikel diskuteras namn på öar, skär, samhällen med mera i skärgårdarna.

Kryssarklubben fortsätter att växa, och 1939 hittar man 2807 medlemmar och 723 båtar. I matrikeln, som återfinns i slutet av årsböckerna, har alla medlemmar skrivits in med titel. Typiska titlar är ingenjör, direktör, rådman. Endast undantagsvis hittar man titlar som de neutrala herr, fru eller fröken, men de finns. SXX:s medlemmar återfinns i samhällets övre skikt.



Nattligt möte.

Kriget kommer

I årsboken för nästa år, 1940, finner man en tydlig ändring av innehållet. Endast en artikel behandlar utrikes färder och då som ett bildreportage om Isle of Wight. Vidare finns en beskrivning av kappseglingen Gotland runt för år 1939. Den seglingen hade start i Visby och fortsatte sedan till Ölands norra grund, Hoburgen och fryskeppet Ovisi i Rigabuktens mynning för att sedan avslutas i Sandhamn.

Under samma år upprätthåller man sig mycket vid båtars utformning, mätningsregler med mera. Det finns också beskrivningar av Sjöräddningssällskapets nya båtar byggda under 30-talet.

Innehållet i årsboken från följande år, 1941, krymper än mer, och det finns endast några få artiklar som beskriver resor. I stället finns artiklar om olika båtar och navigation. En berättelse om en nyinköpt båt som ska seglas från Åhus vid Hanöbukten till Umeå speglar de villkor som gäller. För att lämna Åhus måste man ha tillstånd av den marina myndigheten, man blir prejade ett antal gånger och måste visa sina skeppspapper vid flera tillfällen och, när man seglar ute på internationellt vatten blir man uppvaktad av en ubåt som inte för någon nationalitetsflagg. När man sedan lägger till i Kalmar i slutet av juli så är man första seglande turist för året! Man möter ubåtar, prickar är intagna och fyrar släckta. Under hela resan ser man endast tre andra seglande fritidsbåtar och då i passage genom Stockholms skärgård. Det är först sedan Öregrund passerats som kustbevakning och neutralitetsvakt verkar vara mindre närgångna.

Under rubriken Sjökortsnytt meddelas att Radiopejlkartan är indragen och att "under rådande omständigheter" kommer inte delar av en uppdaterad version av Svensk Lots att finnas i handeln. Det pågående kriget kastar skuggor.

Sjömansvisa.

Energiskt. A. T. A. T.

f Friskt är på hav, när vågskummet fräser om bogen,
p seg-len stå fyll-da och sky-ar-na i - lan-de gå. *molto cresc.*
f Fal-ken likt, fly-ger skep - pet ö-ver vå-gen. *ff* Su-san-de
p vin i vart block, vart tåg. Hal-la, hal-la, mitt sal-ta hav är
f här-ligt! O-hoj, å - hå, hur skönt, när vå-gor-na slå! *allarg.*

Nästa år, 1942, skildras två seglingar, en under 1938 och en 1939. Men kryssar-klubbens medlemmar visar helt andra talanger; där finns två tonsatta visor, "Östersjön" och "Sjömansvisa". Intresset för båtar är fortsatt stort och där finns förslag på fyra båtar konstruerade efter Östersjöregeln. Konstruktörerna är än i dag kända för sina framgångsrika båtar: Améen, Holm, Iversen och Salander.

Vi Uppsalaseglare känner igen Richard Sarby, som beskriver olika kanotklasser och deras egenskaper som långfärdsbåtar. Både C- och D-kanoten går utmärkt att

långfärdssegla med, och två personer kan sova på kanotens durk under kapellet.

Allvaret slår dock emot oss under avsnittet Navigationsanvisningar. Där står "Under nu rådande förhållanden är seglation efter våra kuster starkt beskuren..." Anvisningarna fortsätter "För alla båtar (utom roddbåtar o.d.) fordras certifikat och passerkort för att överhuvudtaget få vistas i kustfarvatten..." Om man saknar dessa dokument kan böter utdömas. Vidare framhålls att man ska vara försiktig med användning av kameror och kikare, och fotografiapparater får numera ej ens medföras ombord. I andra delar framgår att man ska ha nationalitetsflagga dygnet runt utom då båten ligger obemannad i hamn eller på boj. Vidare framhålls att sjökort inte får köpas fritt.

Det går ytterligare ett år (1944). Årsboken har imponerande 450 sidor, men den del som beskriver segling och utfärder inskränker sig till en färd från Luleå till Stockholm. Därutöver behandlas Anders Zorn som seglare, ungdomsäventyr med mera. En omfattande artikel (ca 70 sidor) beskriver konstruktion och optimering av en båt med LÖA 15,8 m enligt Östersjöregeln. Man utför bland annat släppprov med modeller för att testa olika skrovformers egenskaper och motstånd beroende på fart och krängning.

Krigskost

”Provanterning i ransoneringsstider” är titeln på en artikel skriven av Barbro von Otter. Där behandlar hon kosthållningen ombord på sin skärgårds 25:a. Hon är tydlig med vad som gäller: ”Att under ransoneringsstider proviantera för en långsegling har sina besvärligheter... Därför gäller det att redan under vintern spara ihop kuponger eller varor av olika slag.”

På matsedeln (kan) stå smörgås med ”kaffe”, blodpudding med lingonsylt, rester från föregående dags middag i stuvad eller stekt form, välling eller rågmjöl- eller havregrynsgröt med saft (!), fattiga riddare eller pannkakor. Mitt på dagen intas smörgåsar med kall potatis, skivor av gurka, tomater, ost etc. Att dricka till föredras varm saft framför téersättning. Till middag kokar man rikligt med potatis och till den äter man stekt eller kokt fisk (om kan få tag på något), falukorv eller under vintern mödosamt hopsparade kött- eller fiskkonserver. I en avslutande kommentar säger författaren att detta kosthåll kan vara bättre för hälsan än det som buds under normala förhållanden med köttkonserver.

Avspärningar

I årsboken redovisas läget för 32 SXX-bojar men med tillägget att bojar inom spärrat område inte läggs ut.

Begränsningarna av tillgängliga vatten bara ökar. Utefter västkusten är i stort sett all trafik med fritidsbåtar omöjlig. Öresund fram till Smygehuk är minerat och det finns en smal minröjd led på svenska sidan. Kusten upp till Landsort har ett förbjudet område vid de yttre skären, den yttre delen av Stockholms skärgård är likaledes förbjuden, och inloppen genom Mysingen och Arholma är minerade. Större hamnar får inte anlöpas. Ska man passera några av dessa krävs särskilda passerkort och man måste hela tiden vara beredd på att bli prejad av svenska örlogsfartyg. Särskilt gäller att man inte ens får närma sig utländska fartyg, än mindre förtöja vid dem eller liknande.

Avspärningarna består under de kommande åren och i de årliga navigationsvarningarna återfinns sjökort där minerade områden finns markerade. Som exempel kan nämnas att Södra kvarken mellan Understen och Märket är minerade, liksom Öresunds södra inlopp mellan Falsterbo och Mön (på danska sidan). Det råder ankringsförbud i vissa delar av farleden Svartklubben – Öregrund. Man varnar även båtar med järnköl för att det finns magnetminor.

De få seglingar som beskrivs sker i de inre farlederna, det vill säga innanför de avspärrade områdena, men man blir prejad allt emellanåt och får visa sina papper. När man ska passera Bråvikens mynning och Oxelösund på väg mot Landsort får man ta lots för att passera igenom de minerade områdena där.



Kristiderna yttrar sig också på annat sätt. Företag köper segelbåtar för att komma åt metallen i blykölarna. I en artikel beskrivs ett köp av ett skrov utan sin blyköl. Det finns inte järn att tillverka en ny. Problemet löses genom att köparen tillverkar en kölvikt av betong som är kraftigt procentad med järnskrot. För att kompensera för den minskade vikten och därmed stabiliteten så minskas masts höjden och segelytan reduceras. Man finner ändå att resultatet seglar över förväntan. Nöden är uppfinningars moder.

Kriget är över

I årsboken för 1946 konstateras i styrelseberättelsen att förmedlingen av passerkort har upphört. Våra farvatten får fritt befaras och sjökort får förvärvas utan tillstånd. All information om förbjudna och minerade områden är borta. Det är slut på oåren.

Kriget är slut. Med tanke på alla begränsningar som införts avseende tillgängligheten till våra kustvatten, borde man förvänta sig att intresset för segling och långfärder skulle ha minskat, men Kryssarklubben uppvisar en motsatt utveckling och antalet medlemmar har ökat med mer än 20 % jämfört med innan krigsutbrottet. Antalet registrerade båtar har inte ökat på motsvarande sätt utan har legat på nästan konstant nivå.

Även den geografiska fördelningen av medlemmar redovisas. Av S XK:s ca 3 600 medlemmar bor ca 1 700 i Stockholm, 140 i Göteborg, 90 i Skellefteå och 435 i utlandet. Resten är fördelade över landets kuststäder.

Nytt från Hamn och Farled

Uppsala-Roslagskretsens samtliga bojar har utsatts för den årliga inspektionen 2021 och befunnits vara OK.

Bojar har flyttats och fyra nya bojar har lagts ut i norra Roslagen. I nästa nummer av Nytt från Uppsala-Roslagskretsen kommer en utförlig genomgång av de bojar som kretsen ansvarar för. De finns även förtecknade på www.sxx.se.

Vi inom Hamn- och Farledskommittén räknar med att ytterligare ett tiotal bojar ska läggas ut i kretsens områden (norra Roslagskusten och Mälaren). Eftersom det visat sig svårt att finna entreprenörer som kan lägga ut våra bojar till rimliga kostnader, planerar vi för en bojflotte som kan transporteras på en trailer. Flotten ska användas även vid underhåll. De som vill vara med vid planering, konstruktion och tillverkning av flotten ska kontakta Janne Elfstedt, 0705-97 12 48.

Kjell Pernestål



Utläggning av bojsten.
Foto Kjell Pernestål.



Svenska Kryssarklubben
Uppsala-Roslagskretsen

Hemsida och e-postlista

Uppsala-Roslagskretsen har egen hemsida och eget utskick av påminnelser till klubbafnarnar, seglingar etc via e-post. Hemsidan hittar man antingen via riksföreningens sida www.sxk.se eller direkt på www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen. Påminnelser via e-post kommer inför varje programkväll och några andra tillfällen per år till alla som har anmält sin e-postadress till kretsen.

Både hemsidan och e-postlistan sköts av *Jan Simonson*, och vill du anmäla dig till listan är det honom du ska kontakta: jan.simonson@sxk.se

Läs *Nytt från Uppsala-Roslagskretsen* på din skärm!

Om du inte längre vill få den tryckta kretstidningen i brevlådan tre gånger om året, ska du anmäla din postadress *och* e-postadress till redaktören, per.e.nilson@outlook.com. Då får du i stället ett mejl varje gång som ett nytt nummer finns att ladda hem från kretsens hemsida. Bra för miljön – och kretsen sparar tryck- och portokostnader!

Annonsera i *Nytt från Uppsala-Roslagskretsen*

Tidningen utkommer med tre nummer per år, i början av januari, april och oktober. För information om annonsering och annonspriser, kontakta per.e.nilson@outlook.com. Kretsmedlemmar annonserar gratis om båtprylar etc.

Nytt från Uppsala-Roslagskretsen, som utkommer i januari, april och oktober, är medlemsblad för

Svenska Kryssarklubben, Uppsala-Roslagskretsen

c/o Bo Nordlund

Orphei Drängars Plats 5

75311 UPPSALA

e-post: uppsala-roslagskretsen@sxk.se *hemsida:* www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen

plusgiro: 17 10 94-6

ordförande: Lennart Beckman, lennart@marlenuppsala.se

Material till tidningen skickas till per.e.nilson@outlook.com. Bilder som mejlas ska skickas som separata bifogade jpg-filer, *inte* infogade i dokument. Upplösning minst 300 dpi.

Carlssons Tryckeri, Uppsala 2021

www.carlssonstryckeri.se

Framsidan: Från Singösexan augusti 2021. Foto Andreas Rönnerberg.

Avsändare:
Svenska Kryssarklubben
Uppsala-Roslagskretsen
c/o Bo Nordlund
Orphei Drängars Plats 5
75311 UPPSALA



Stiltje över Ekoln. Foto Ewa Hjertsén.